

quod nullo bono indigeat; tum etiam, quod is, qui beneficium ab alio suscipit, vel supponitur illi inferior, vel ipso beneficio suscepto efficitur; tum denique quia, quidquid homines vel angeli in Dei honorem vel cultum faciant, innumeris titulis illi est debitum. Ubi autem beneficium non intervenit, nec debitum gratitudinis locum habere potest. Unde hoc debitum formaliter est inferioris ad superiorem; nam, licet possit esse inter alioqui æquales, tamen, quatenus respicit benefactorem, superiorem respicit. Tandem hoc titulo excluditur etiam a Deo omne debitum a lege proveniens, quia debitum legis includit debitum obedientiæ, quæ dicit habitudinem ad superiorem. Neque obstat quod in nobis naturalis ratio dicatur habere vim legis, ut ex D. Thoma 1. 2, q. 17, et 90, sumitur, et ex Aristotele, 1 Ethicor., cap. ult., dicente, appetitum obedire rationi, rationem autem imperare. Hoc (inquam) non obstat, est enim duplex notanda differentia inter voluntatem creatam et divinam, et dictamen rationis creatæ et divinæ; nam dictamen rationis creatæ est participatio superioris rationis increatæ, et ut sic, et quasi ejus vicem gerens, habet rationem legis et præcepti: ipsa autem ratio increata non habet superiorem, et ideo respectu ipsius Dei non habet propriam rationem legis. Est etiam aliud discrimen, comparando ipsas potentias inter se, nam in rebus creatis, voluntas et intellectus sunt diversæ potentiæ, et intellectus est superior voluntate, et ideo potest illi regulam et mensuram operandi constituere, atque ita habere respectu illius rationem legis, seu legislatoris. In Deo autem voluntas et intellectus in re non distinguuntur; quare neque hoc modo potest proprie legis obligatio divinæ voluntati tribui, quamvis, secundum modum nostrum concipiendi, quatenus sapientiam a voluntate distinguimus ratione, ipsa ratio sapientiæ (ut D. Thomas supra citatus dixit) se habeat sicut lex justitiæ, secundum quam Dei voluntas justa et recta est.

4. Præterea omne debitum quod est inter æquales, quatenus æquales sunt, non potest Deo tribui, cum æqualem non habeat. Neque enim inter divinas personas, quamvis æquales sint, hujusmodi debitum intercedere potest; illa enim æqualitas, non in relatione aliqua reali, vel unitate imperfecta, sed in naturæ identitate, atque adeo in unitate voluntatis, dominii et omnipotentiae posita est; cum hac autem unitate non potest esse verum debitum, cum quidquid est unius perso-

næ sit etiam aliarum, et quidquid uni debetur, debeatur aliis; et si aliqua earum quidquam debere potest, omnes necessario illud debent, quia unam, ut dixi, habent voluntatem et potestatem. Hoc debitum, quod æqualitatem requirit, maxime censetur esse debitum justitiæ conmutativæ, proprie et rigorose sumptæ, quæ postulat condinctionem quamdam in dominiis, ut sumitur ex Aristotele, 5 Ethic., cap. 6, qui proinde concludit justitiam illam, quæ in commutationibus consistit, non posse Deo attribui. De qua re latius alio loco dixi, et paulo inferius non nihil attingam. Relinquitur ergo si aliquid debitum attribuendum est Deo, illud esse debere vel proprium superioris ad inferiorem, vel certe tale, ut de se sit indifferens, et æqualitatem aut inferioritatem non requirat.

5. Ex quo etiam infero Deum, per se et natura sua præcise spectatum, absque ulla suppositione, non posse esse debitorem proprio debito, cujus solutio ad rectitudinem voluntatis necessaria sit; de hoc enim sermo in præsentem est; non potest enim tale debitum ex necessitate comitari naturam aliquam, nisi illa imperfecta sit, et superiorem recognoscat; ergo si in Deum cadere potest debitum, solum esse potest ex aliqua suppositione ipsi voluntaria ac libera, quod non potest esse nisi promissio aut pactio aliqua, ex quibus fidelitatis aut justitiæ debitum oriri solet. Tota ergo quæstio ad hoc tantum duplex debitum revocatur, de quibus variæ sunt opinioniones Theologorum. Ut tamen brevius rem expediam, meam sententiam statim proferam, et inter eam explicandam et confirmandam, aliorum placita breviter attingam, eorumque fundamenta dissolvam.

Deum promissione constitui debitorem.

6. Primo igitur dicendum est, non repugnare libertati divinæ voluntatis, quin ex debito fidelitatis, quod ex simplici et pura promissione nascitur, obligari possit vel determinari ad aliquid faciendum. Sumitur hæc assertio ex D. Thoma 1. 2, quæst. 111, et quæst. 114, ut postea latius declarabimus. Fundatur autem in duobus principiis, quæ partim revelatione, partim etiam ratione haberi possunt. Primum est, Deum aliquid promittere, quod constat ex innumeris locis Scripturæ, ad Roman. 1: *Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis*

de Filio suo, etc.; et ad Hebr. 6: *Abrahæ namque promittens Deus*, etc., ubi alludit ad locum Genes. 22: *Quia fecisti rem hanc, et non pepercisti filio tuo propter me, benedicam tibi*, etc. Unde Psal. 104: *Memor fuit in sæculum testamenti sui, verbi quod mandavit in mille generationes, quod disposuit ad Abraham*, etc. Unde promissio, *testamentum*, vel pactum, juxta communem Scripturæ phrasim vocatur. Dicitur etiam *verbum*, habens quasi vim mandati et legis qua seipsum obligavit; ut Psalm. 131: *Juravit Dominus David veritatem, et non frustrabitur eam. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*. Et similes promissiones sunt frequentes in Scriptura; quas esse veras promissiones certum videtur, tum ex proprietate verbi, quod in significatione propria accipiendum est, nisi necessitas cogat uti metaphora, quæ necessitas hic non est; tum etiam ex materia quæ moralis est, id est, pertinens ad mores hominum et eorum spem confirmandam, et ideo oportebat ad eos loqui in propria significatione verborum; tum præterea ex multitudine testimoniorum in quibus nullum signum metaphoræ invenitur; imo sæpe adduntur alia verba, quæ veritatem proprietatemque verborum ostendunt, ut ad Hebr. 10: *Teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, fidelis est enim qui repromisit*; et ad Roman. 4: *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini*; tum denique ex communi interpretatione Sanctorum, et sensu totius Ecclesiæ, ex Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 16, dicentis, *justis propositam esse vitam æternam, tanquam gratiam filiis per Christum Jesum promissam, et tanquam mercedem ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis reddendam fideliter*. Quæ verba inferius expendemus, sunt enim valde notanda. Cum ergo Deus nobis revelaverit se promittere, et verba ejus non sunt falsa aut inania, sed vera et efficacia, constat Deum vere promittere.

7. Quamvis autem hujusmodi actualis promissio, eo quod ex libera Dei voluntate pendeat, non possit ratione demonstrari absque revelatione, tamen quod in Deo sit potestas ad promittendum, et quod hujusmodi actus ei non repugnet, sufficienti ratione ostendi potest. Primo quidem, quia, si donare potest, cur non et promittere, cum uterque sit actus liberalitatis et dominii, et promissio soleat ad donationem ordinari, aut præmitti, quando donatio in futuro tempore facienda est? Expedit autem sæpe propter justas causas illam

prius præmittere, quæ causæ etiam inter Deum et hominem possunt intercedere, eaque gravissimæ, nimirum, ut hominis fides erga Deum exerceatur, et spes erigatur, habeatque firmum fundamentum, atque etiam ut charitas excitetur: ergo ex parte Dei est facultas ad promittendum, et ex parte hominum sufficiens necessitas promissionum ejus. Neque in ea actione aliquid intervenit indignum Deo, vel imperfectionem includens; nam promissio et patris ad filium, et domini ad servum, et principis ad subditum, esse potest; ergo et supremi Domini ad creaturam suam. Etenim cum promissio sit actus domini, non repugnat supremo Domino, sed potius erit in illo perfectior; neque enim talis promissio diminuet dominium ejus; nam, sicut Deus donando non amittit suum dominium, sed auget potius extensive (si ita loqui licet), ita etiam promittendo. Item nec dominium externarum rerum perdit, ut per se notum est; nec suam internam libertatem minuit, sed supponit illam in sua libera determinatione esse immutabilem, quod perfectionis est, ut latius paulo inferius declarabitur; ergo.

8. Reliquum est ut aliud principium ostendamus, nimirum, Deum ex vi hujus promissionis fieri vere ac proprie debitorem implendi promissum. Quod ex eisdem fere Scripturæ locis primum ostendi potest; ideo enim in eis conjungitur fidelitas seu veritas cum promissione, ut ostendatur, facta promissione, Deum fieri debitorem ex vi fidelitatis et veritatis. Unde est illud ad Hebr. decimo: *Teneamus nostræ spei indeclinabilem confessionem; fidelis enim est qui repromisit*; et capite sexto: *Abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus*. Quibus verbis ostenditur, facta promissione, ita manere Deum obnoxium solutioni, ut non possit retrocedere, nec rem promissam negare, quin a veritate et fidelitate sua deficiat; hoc autem nihilque aliud est esse debitorem. Et quia tam impossibile est Deum deficere a veritate sua, quam desinere esse Deum, ideo ait Paulus, ad Timotheum 2: *Ille fidelis permanet, seipsum negare non potest*. Quem locum attingens Dionysius, capite octavo de Divin. nom., inquit: *Seipsum negare, a veritate decidere est; porro Deus veritas est, et a veritate cadere, a Deo est cadere; at Deus*

cadere a seipso non potest, quia non esse non potest. Hinc Sancti Patres sine cunctatione ita loquuntur; Augustinus, enarrat. in Psalm. 83, circa finem, inquit: *Debitorem Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo; non ei dicitur: Redde quod accepisti; sed: Redde quod promisisti;* et sermon. 16 de Verbis Apostol., capite secundo: *In his quæ jam habemus, laudamus Deum largitorem; in his quæ non habemus, teneamus debitorem; debitor enim factus est, non aliquid a nobis accipiendo, sed, quia ei placuit, promittendo.* Et Fulgentius, in præfatione libri ad Monym.: *Seipsum dignatus est sua largitate facere debitorem;* et Cyprianus, lib. de Oper. et eleemosyn., de justo loquens, ait: *Deum sibi computat debitorem.* Quæ testimonia, ut minimum probant hanc assertionem, quanquam plus etiam probent, ut postea dicam.

9. Ratione etiam facile potest convinci,posito priori principio; nam de ratione promissionis est inducere necessitatem quamdam implendi promissum, sine quo dictorum veritas aut fidelitas consistere non potest; hæc autem necessitas vocatur debitum, vel obligatio ex promissione orta; ergo. Major imprimis declaratur; quia, nisi impleatur promissum, falsa efficitur assertio in promissione inclusa, scilicet, futurum esse, vel faciendum esse id quod promittitur, quia non ita fit sicut dictum est; ergo, ut veritas infallibiliter servetur, necessarium est promissionem implere; ergo cum hac necessitate conjunctum est debitum vel obligatio implendi promissionem. Quod ex humana promissione declaratur, nam, sive homo promittat alteri homini, sive Deo, ex utraque promissione aliqua obligatio nascitur, vel justitiæ, vel fidelitatis, vel religionis; quia constantia et veritas in servanda fide, quæ per promissionem datur, est ita consentanea rectæ rationi, ut ab ea deficere per sese statim appareat indecens, et rectæ rationi contrarium, non minus quam verbis ab eo quod est in mente discrepare. Hæc autem ratio honestatis non fundatur in aliqua imperfectione creaturæ, sed in objecto ipso secundum se; imo per se spectata illa ratio potius pertinet ad perfectionem; ergo ex omni promissione etiam divina nascitur illa necessitas servandi promissum, ad honestam actionem pertinens, quæ necessitas, debitum vel obligatio generaliter vocatur.

Quomodo Deus promittat.

10. Sed ut hæc veritas amplius declaratur, objicitur in hunc modum: nam simplex assertio creaturæ natura sua non inducit obligationem, vel debitum ullum; sed in Deo nulla est promissio præter simplicem assertionem; ergo neque est promissio quæ debitum vel obligationem inducat. Major declaratur ex rebus humanis; omnes enim Doctores distinguunt in nobis simplicem assertionem a promissione, et simplicem assertionem aiunt non inducere obligationem ullam in conscientia, quamvis votum vel promissio illam inducat. Et ratio est, quia simplex assertio tantum est quædam explicatio propositi faciendi id quod asseritur, et ideo ad illius veritatem sufficit habere tunc tale propositum, quale per ipsam assertionem explicatur. Quia vero solum propositum non inducit obligationem in futurum, ut recte docuit D. Thomas 2. 2. q. 88, artic. 1, ideo nec simplex assertio potest illam inducere, cum verba non habeant efficaciam, nisi ex voluntatis consensu; ergo eadem ratione simplex assertio divina nullam inducet obligationem in Deo. Minor vero propositio, scilicet in Deo non esse aliam promissionem præter assertionem simplicem, probatur, tum quia illa satis est, ut id quod Deus asserit, infallibiliter eveniat; tum etiam quia voluntas ejus immutabilis est, et ideo non indiget alia promissione, qua veluti confirmetur vel stabilietur in eo, quod semel proposuit.

11. *Opinio Durandi et Gregorii, et aliorum.* — Circa hanc difficultatem, Durandus, in 2, distinct. 27, quæst. 2, concedit promissionem divinam in Scripturis sacris non sonare aliquam obligationem, sed insinuare meram dispositionem libertatis divinæ. Unde significare videtur non esse propriam promissionem, sed simplicem assertionem, quæ nullam obligationem aut debitum in Deo ponat, quod ipse in tota illa quæstione potissimum intendit. Quod etiam sentit Gregorius, in 1, distinct. 17, art. 2, in probationibus 2 conclus., et respons. ad argum. Aureol. contra illam. Unde contradicere videntur conclusioni a nobis posite, quamvis ipsi magis de debito justitiæ, quam de debito promissionis loquantur. Tamen, si utrumque excludant, plane contradicunt modo loquendi Scripturæ et Sanctorum, absque ullo fundamento.

12. *Responsio prima ad objectionem.* — *Comminatio cum promissione confertur.* — Duobus ergo modis possumus respondere difficultati tactæ. Primo negando minorem, scilicet, promissionem divinam nihil aliud esse quam assertionem simplicem; nam cum Scriptura sacra ei attribuat promissionem, et proprie intelligenda sit ut ostendimus, et cum simplex assertio non sit proprie promissio, non satis videtur explicari divina promissio per solam simplicem assertionem. Præterea est apparens ratio, quia multum differt inter comminationem et promissionem, nam, per promissionem, is, qui promittit, fit debitor ei cui promittit, per comminationem autem minime; et inde etiam fit ut ad valorem et efficaciam promissionis necessaria sit voluntas et consensus ejus cui fit promissio; ad valorem autem vel veritatem comminationis, non sit necessaria acceptatio alterius; imo ex natura sua fit invito; itaque multum differt comminatio a promissione etiam in Deo; at vero comminatio est simplex assertio Dei, qua declarat propositum suæ voluntatis circa punitionem delicti; et quoad immutabilem veritatem promissioni æquiparatur. Nam licet Gregorius dixerit: *Novit Dominus mutare sententiam, si tu noveris mutare delictum,* tamen illud per metaphoram dictum est juxta humanum morem, quia in Deum non cadit mutatio, sed æterna dispositio qua statuit punire delictum, vel fit absoluta et efficaci voluntate quæ nunquam mutatur, nec impeditur, quominus habeat effectum, vel solum simpliciter et conditionata voluntate, quæ non habet effectum, si conditio non existat; et hac ratione dicitur mutari non in se, sed quoad effectum, si homo tollat perseverantiam in delicto. Est ergo comminatio quoad immutabilem veritatem æqualis promissioni; nam, si sit absoluta, infallibiliter habet effectum; si vero sit conditionata, non impletur, nisi posita conditione. Quod idem est in promissione, nam absoluta impletur semper, conditionata non semper, sed ubi existit conditio. Ergo quoad veritatem assertionis pares sunt; ergo promissio non est simplex assertio, sicut comminatio, sed addit aliquid aliud quod veram et propriam rationem promissionis compleat.

Responsio ex ratione divinæ promissionis.

13. Nihilominus est alius modus respondendi, qui mihi magis probatur, admittendo

promissionem divinam nihil aliud esse quam declarationem divinæ voluntatis et propositi de aliquo beneficio alicui præstando, vel absolute, vel existente tali conditione, juxta diversos modos promissionum. Quæ sententia, præter rationes insinuatæ in objectione posita, quæ satis probabiles sunt, potest multis modis declarari et persuaderi. Primo, ex modo loquendi Scripturæ, nam licet in variis locis mentionem faciat divinarum promissionum sub hac appellatione, tamen ubi referuntur ipsæ promissiones prout a Deo fiunt, non sunt verba promissiva, sed assertoria, ut Genesis, duodecimo et vigesimo secundo: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ;* et secundo Regum septimo: *Suscitabo semen tuum post te;* et Psalm. 131: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam.*

14. *Alteri objectioni fit satis.* — Sed responderi potest, quamvis pura assertio ex se non habeat vim et rationem promissionis, interdum tamen veram promissionem explicari per sola verba assertoria, quæ licet in exteriori specie non videantur plus significare, tamen ex intentione proferentis, et juxta subjectam materiam ac circumstantias, continent et declarant sufficienter veram promissionem in actu exercito, ut aliqui loquuntur. Quod quidem constat ex communi usu omnium hominum, et ipsius etiam Scripturæ. Nam certum est, Genesis vigesimo octavo, Jacob fecisse veram promissionem et votum, quamvis usus fuerit verbis tantum assertoriis: *Si Dominus fuerit mecum in via per quam ambulo, ex omnibus quæ dederit mihi offeram ei;* et similiter Anna votum fecit, 1 Regum 1, cum dixit: *Si dederis mihi sexum virilem, dabo eum Domino omnibus diebus vite ejus.* Maxime autem videtur assertio esse promissiva, quando duas condiciones vel aliquam earum includit. Una est, quando fit sub conditione et per modum pacti, ut in exemplis proxime adductis; et perinde est si fiat vel proferatur cum causa expressa, scilicet ob actionem, seu rem præteritam, ut: Quia fecisti hoc obsequium, hoc faciam. Alia conditio est, si fiat cum juramento, ut egregie notavit divus Thomas secunda secundæ, quæstione octogesima nona, articulo septimo, ad primum: *Quia juramentum (ait) ob reverentiam divini testimonii obligat hominem, ut faciat esse verum id quod juravit, secundum suam possibilitatem.* Hæc autem conditiones concurrunt in prædictis assertionibus Dei; nam Genesis vigesimo secundo, et

explicatur causa promissionis quæ facta est Abrahæ, illis verbis: *Quia fecisti hanc rem, et non pepercisti filio tuo unigenito propter me, etc.*, et additur juramentum: *Per me metipsum juravi, dicit Dominus*; et Psalm. centesimo trigesimo primo: *Juravit Dominus David veritatem*; et Psalm. octogesimo octavo: *Semel juravi in Sancto meo*. Quibus locis non refert David aliam promissionem, nisi eam quæ facta fuit, 2 Regum 7, et tamen ibi non legitur facta cum juramento, sed per solam assertionem; ut vero ipse declaret fuisse veram promissionem, per juramentum illam exponit.

Simplex Dei assertio juramento æquivalet.

15. *Cur Deus expressius quandoque juret.* Sed, licet hæc sint diligenter considerata, nihilominus ex hac ipsa consideratione, elicio promissionem divinam nihil aliud esse quam simplicem Dei assertionem in tali materia, scilicet, de beneficio præstando, quia simplex Dei assertio æquivalet assertioni juratæ; ergo multo magis æquivalet promissioni. Consequentia patet ex prædicta doctrina divi Thomæ, quod assertio jurata inducit obligationem; unde per se continet vel includit vim promissionis. Antecedens vero patet ex prædictis duobus locis, 2 Regum 7, et Psalm. 131, inter se collatis; nam quod in uno loco Deus simpliciter asseruit se facturum, in alio jurasse dicitur illud ipsum. Ratioque est clara, quia per juramentum adhibetur divinum testimonium in confirmationem veritatis; in omni autem assertionem ipsius Dei idem testimonium adhibetur; ergo quidquid Deus asserit se facturum, quatenus auctoritate et testimonio suo illud confirmat, dici potest jurare illud in actu exercito, ut sic dicam, quod expresse docuit Athanasius, loco inferius citando. Verum est tamen, interdum etiam jurare Deum expressius, ut ad Abraham, quod notavit Paulus, ad Hebræos sexto, significans ac declarans illud non fieri ad augendam firmitatem vel certitudinem assertionis: *Nam homines per majorem sui jurant; Deus autem neminem habuit, per quem juraret, majorem, et ideo juravit per semetipsum*; ergo tale juramentum non potuit addere firmitatem, cum non addiderit auctoritatem dicentis et testificantis, cum fuerit unus et idem. Fit ergo tale juramentum (ait Paulus) *ad ostendendam pollicitationis hæredibus immobili-*

tatem divini consilii, ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. Ubi recte etiam D. Thomas notat hoc juramentum, quod interdum Deus addit suæ assertioni, indicans nobis illam esse prophetiam prædestinationis, id est, absolutam et ostensivam divini consilii et voluntatis efficacis, et ideo continere promissionem penitus immutabilem. Et fortasse David ideo dicit Deum jurasse promissionem sibi factam, ut ostenderet illam fuisse absolutam, et penitus immutabilem, prout satis significatur in illis verbis, 2 Reg. 7: *Misericordiam autem meam non auferam ab eo, etc.* Et Paulus etiam dixit duas ibi intervenire res immobiles, scilicet assertionem Dei et juramentum, quæ quoad nos in significatione exteriori duæ sunt, in se tamen unum et idem testimonium ejusdem assertionis continent; ergo simplex assertio Dei tam est immobilis et obligatoria, sicut assertio jurata; ergo totam habet vim et efficaciam promissionis; ergo in Deo hæc non distinguuntur.

16. Et confirmatur et declaratur; nam promissio in homine necessaria est, ultra propositum, ut addat firmitatem et immobilitatem proposito, quantum in homine reperiri potest. Et hac ratione aiunt Theologi votum esse utile ad perfectionem, et suo modo necessarium ad statum perfectionis, ut docuit D. Thomas 2. 2, q. 88, artic. 4, dicens, *ideo votum expedire, quia per illud voluntas nostra immobiliter firmatur ad id quod honestum est*; et quæst. 186, art. 6, ex eodem principio concludit obligationem voti ad perfectionis statum necessarium esse: *Quia immobilitas (ait) sequelæ Christi firmatur per votum.* Et eadem ratione unus homo exigit ab alio promissionem ultra voluntatem dandi, ut illa voluntas constans sit, et humano modo immutabilis. Et ex eodem principio dixit D. Thomas 2. 2, quæst. 89, artic. 7, ad 1, assertionem juratam, de re aliqua in futurum faciendam, inducere obligationem, et consequenter includere promissionem formalem aut virtuales, quia *juramentum adhiberi non debet, nisi in re de qua aliquis firmiter certus sit*; et ideo inquit: *Si juramentum adhibeatur, propter reverentiam divini testimonii quod invocatur, obligatur homo ut faciat esse verum id quod juravit, secundum suam possibilitatem.* Tota ergo ratio et necessitas promissionis vel obligationis, quæ proposito adjungitur, est ut id, quod de se mutabile est, fiat aliquo modo immutabile;

le; at vero propositum divinæ voluntatis immutabile prorsus est in eo quod semel statuit, et eo modo quo illud statuit, et veritas ejus infallibilis; ergo neque indiget alia promissione, neque est capax ejus, quia quod immutabile est non potest immutabilius fieri, quia Deus in suis attributis augmentum non recipit. Et declaratur a simili; nam de Christo Domino, etiam ut homine, ait D. Thomas 2. 2, quæst. 88, art. 4, ad 3, nihil vovisse, quia habebat voluntatem firmatam in bono; eadem autem est ratio de voto et de quacunque promissione, tam respectu æqualium quam respectu inferiorum, si eadem firmitas in operatione supponatur, servata proportione; ergo a fortiori divina voluntas non indiget speciali promissione superaddita proposito et simplici assertioni, cum ex vi solius simplicis assertionis firmata immutabiliter sit ad talem actionem. Tandem in hunc modum declaratur, nam in humana voluntate promissio præter propositum addit quamdam veluti voluntariam legem quam homo sibi imponit, et qua se obligat ad aliquid faciendum, ut sumitur ex D. Thoma 2. 2, quæst. 88, art. 1 et 10. Hujusmodi autem ratio et modus legis repugnat divinæ voluntati, quia lex non imponitur, nisi supposita aliqua indifferentia ad inclinandam voluntatem ad alterutram partem, saltem per modum obligationis et regulæ; voluntas autem divina, licet sit indifferens ante propositum, tamen ex vi propositi ita manet determinata, ut non possit mutari vel retrocedere; ergo non habet in ea locum alia voluntaria lex, vel quasi lex qua obligetur ad implendum quod proposuit. Sed ad summum habet locum in Deo quasi naturalis lex veritatis, quæ est in dictamine sui intellectus omnino necessario, quo judicat Deus id, quod se facturum semel asseruit, omnino esse ad effectum perducendum, ut sua veritas integra et illæsa permaneat; ergo promissio divina nihil addit præter propositum et hanc assertionem omnino veram et infallibilem.

17. *Discrimen inter humanam divinamque assertionem simplicem.* — Sed jam superest solvenda difficultas supra posita. Videmur enim illi succumbere, et destruere assertionem prius positam; nam, si in Deo non est promissio a simplici assertionem diversa, ut nunc dicimus, quomodo verum est in divinam voluntatem cadere debitum vel obligationem ex promissione ortam? Dicendum est igitur, in forma respondendo, non recte in-

ferri a simplici assertionem humana ad divinam; concedo enim assertionem simplicem hominis non inducere aliquam obligationem in conscientia, sive naturale debitum, ut Juristarum more loquamur; assertionem autem divinam includere naturale quoddam debitum ejusdem rationis cum debito promissionis: atque hac ratione eminenti quodam modo habere vim et efficaciam promissionis.

Simplex assertio humana quam obligationem inducat.

18. Hoc ut declarem, ab humanis actibus seu virtutibus inchoando, suppono imprimis simplicem assertionem hominis de re faciendam, aut beneficio præstando, duo respicere posse, scilicet, præsens propositum, et effectum futurum ex vi talis propositi. Respectu primi, includit intrinsece obligationem, ex vi veritatis, habendi tale propositum, quale requirit illud opus, quod præstandum seu efficiendum asseritur; respectu vero futuri operis, non requirit veritas hujusmodi assertionis, quod postea illud opus omnino executioni mandetur. Ut enim inquit D. Thomas 2. 2, quæst. 89, artic. 7, ad 1, *sufficit ad veritatem verbi, quod aliquis dicat id quod proponit se facturum, quia jam hoc verum est in sua causa, scilicet in proposito facientis*, de quo videndus est Cajetanus, tom. 1 Opusc., tractat. trigesimo primo, qui est decem septem respons. in septima. Adde non aliter asseri ex vi simplicis assertionis humanæ, cui nec ratione juramenti, nec ratione promissionis adjungitur obligatio efficiendi, ut in re ipsa et in executione vera sit illa assertio de futuro, ut respicit effectum in se, et non tantum in causa; quibus seclusis, nullum est principium vel caput ex quo possit oriri in homine vera et naturalis obligatio perseverandi in dicto proposito; et ita communiter docent Scriptores. Significat Cajetanus 2. 2, quæst. 88, artic. 1, et clarius quæst. 113, artic. 1, et in Summ., verb. *Perfidia*. Tenuit Soto in 4, distinct. 20, quæst. 2, artic. 2, et idem sensit relect. de Secr., memb. 1, quæst. 4, licet postea, in lib. 7 de Justit., oppositum docuerit. Idem sumitur ex Sylvestro, verbo Pactum, § 3 et 4, et ex iis quæ citat, si attente legatur. Tenet Matienzo, libr. 5 Recop. leg. Hispan., tit. 10, lib. 7, gloss. 2, a num. 15 usque ad 20, et titul. 16, lib. 2, gloss. 4, num. 2 et 11. At vero, quando tali assertioni